

(НИН, 22.10.2009)

А јеси ли националиста – проверава, даље, мој знатижељни син.

Тек сад не знам шта да одговорим. У свету у коме он живи све је јасно именовано и коначно вредновано, утврђено је шта о чему треба мислити. Патриотизам се како-тако подноси, национализма се грозе, а шовинисте би на ломачу. Нисам националиста, а кад видим ко све, како и зашто напада ту идеју, дође ми да постанем. Сумњам у добар укус, мудрост и племенитост оних који против тог опредељења војују. Магнетско поље у коме национализам делује веома је широко; могући су свакојаки амалгами, укрштаји и замене. Мали корак удесно, ето те у шовинизму, у смртном греху; корак улево, можеш проћи као патриота, што се не цени, али се, уз нешто презира, трпи, као нека врста излапелости.

Пола века су наши владајући интернационалисти сузбијали националистичку пошаст, а кад је, почетком деведесетих, дошло до стани-пани, поделише се у две струје: једни се сетише да су Срби, а други наставише борбу против своје нације у име Новог светског поретка. Родољубље је емотивна, национализам идеолошка категорија, љути непријатељ владајућих идеологија прошлог и овог века: пролетерске револуције јуче, мондијализација данас. У рушењу локалних препрека у посебности - државних граница, традиције, језика - Маркс је видео припремне радње за извођење светског револуционарног похода. Пошто им је пропао велики пројекат, комунисти сад излазе на поправни испит: помажу светском капитализму да рашчисти терен за сутрашње превратнике.

Треба, кажу, разликовати две врсте национализма: ослободилачки и господарећи. То у теорији. У пракси први се зачас изметне у други, а други радо наступа под маском првог. С краја на крај Америке, од источне до западне обале, и натраг, прошао сам крај многих породичних кућа и дворишта у којима се, пободена у травњак, вила застава са 52 звездице. Детињарија и кичерај, мислио сам. У међувремену су, у штампи Новог света, моји сународници исмејани као заслепљени егоисти и бомбардовани као поробљивачи неких покрајина сопствене земље, па се питам како би прошли да им се по авлијама витлају државне заставе са халапљивим двоглавим орлом. Што приличи Јупитеру, не доликује гелиптеру. Оно што се код нас оцењује као ускогрудост, другде се држи за саморазумљиви понос.

Ми смо, данас, буновни националисти и смушени патриоти. С муком се трезним од југословенства, а патриотска осећања, и језик којим се она изражавају, остали су нам у обрасцима XIX века. Југословенство нам је било идеал идентификације на нивоу који је недоступан житељима данашње Европске уније. Сањајући сан самопревазилажења, напустили смо и запустили основно осећање народне припадности, или смо га свели на кафанско србовање. Сад нам ваља почети од нуле. Немамо сувислог имена чак ни за своју авионску компанију, поштапамо се плеонастичким JAT-Airways: AT и Airways су, наравно синоними (аеротранспорт на једној, ваздушни пут односно ваздушни превоз на другој страни), па ако се исте вредности на левој и десној страни једначине пониште, остаће нам оно убого Ј, иницијал непостојеће државе. И још се чудимо што таква фирма, изгубљена већ у свом имену, ради с губицима...

Припадност одређеној народној заједници је једна од битних погодби индивидуалног постојања. Могу волети свој народ, могу га се грозити: од њега, као ни од себе, не могу побећи. Његове врлине и мане не доживљавам увек на исти начин: оно са чиме сам се некад спрдао, у последње време ми се чини будаласто, или забавно. Иначе, не ваља учествовати у критици наших недостатака у хору са онима који нам не желе добро. Конкурентски национализам није нимало бољи ни напреднији од домаћег. Још је Стеван Сремац приметио: кад Србин пожели да буде објективан, стане на гледиште свог непријатеља! Убеђивали су нас да смо ми, на Косову, окупатори, а да су они чија солдатека гази тло Ирака и Авганистана, апостоли демократије и освештаних људских права. Мало много за здраву памет, а прихваћено од дела наше елите. Аргументи силе су се, још једном, показали јачи од силе аргумената.

Јесте, постоје лоше схваћени и накарадно живљени патриотизми: у родољубљу, као и у љубавном животу, има свега и свачега, од узвишених осећања, до настраности и срамних болести. Патриотизам има свој сифилис и своју СИДУ. Они који га лоше живе и наопако исказују, такви су и у много чему другом: у породичном животу, у пријатељевању, у јавном саобраћају, у прехрамбеним навикама.

Кад смо већ код хране... Међу јелима која најрадије справљам је један изузетно једноставан вегетаријански лонац. Ставим пола главице купуса, неколико кромпира, по једну главицу келерабе, першуна и црног лука, пашканата, карфиола, две јабуке, порилука, љуту паприку, и четири-пет шаргарепа... Кад се скува, прелијем маслиновим уљем. Ручак за богове. Зими, нарочито понедељком, београдске пијаце су полупразне, али увек нађем шта ми треба. Пошто су у питању мале количине, гледам да све купим код истог пиљара. Једног дана, не нашавши све поврће на првој тезги, пређох за суседну, и узех неколико шаргарепа, колико ми је фалило. Продавачица, старија

сељанка, погледа ме сажаљиво, и дотури, преко онога што је наплатила, још неколико мрки:

- Узми, носи, знам шта је мука...

Оних година сам добро зарађивао. Поклон, као такав, био ми је сасвим сувишан, али ме је погодио у ону другу, патриотску жицу. Подсетио ме је на једну од дубљих веза с народом у коме сам рођен. Мој патриотизам је то: саосећање са људима који знају шта је мука.

Овако или онако, родољубље је у вези с родом, с на-родом: свесно опредељење за заједнички живот, за потврђивање наслеђа и онога што су нам завештали знани и незнани преци. Постојање нације је, по Ренану, свакодневни плебисцит.

Национализам и интернационализам се код нас лудо супротстављају, уместо да се прожимају и допуњују. Челик-Срби се гуше у својој самоважности, а они други се даве у безваздушном, безљудном простору. Кад су у питању Шекспир, Бодлер, Паунд, Јејтс, Клодел, Сиоран, Бродски (све сам их, својевремено, учио српском језику!), ја сам интернационалиста, космополита, па и мондијалиста, ако хоћете. Што се тиче оних који су нас сатанизовали и бомбардовали, ту сам тешки националиста. Родољуб сам колико се то не да избећи, космополита колико ме свет поштује и прихвата. Тежак је сиромас онај ко у себи не уме да носи и завичај и свет. Дивим се Паскалу, читао сам га, ноћима, као Библију, али ме запис „грешног попа Петра”, срочен у полутами неке балканске богомоље, потресе на јачи, непосреднији начин, онако како Паскал не уме.

Један део европске и наше елите обрео се у однарођеном незнању. По њима, највиши ступањ еманципованости није љубав према својима и ближњима, него према туђинима и далекима. Бојим се да је то јевтин избор. Много је лакше и пријатније волети Ескиме него прве комшије. Љубав према Инуитима нас уздиже у сопственим очима, а ништа нас не кошта, нити је њима до вајде.

И није мудро упражњавати критичност према својима у време тешких колективних искушења. Ако ти туку брата, похитај да му помогнеш. О његовој кривици расправљајте касније, кад прође сукоб. Између Правде и Мајке Албер Ками се определио за Мајку, а

Мој патриотизам

Пише: Милован Данојлић
петак, 23 октобар 2009 14:15

да се о Правду није суштински огрешио.

Јесам ли националиста, или нисам? Прихватам, унапред, сваку оцену.